THE ROLE OF SUSTAINABLE PUBLIC PROCUREMENT IN THE DEVELOPMENT OF COOPERATIVES AND COLLECTIVE WELFARE

ROLUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE DURABILE ÎN DEZVOLTAREA COOPERATIVELOR ȘI A BUNĂSTĂRII COLECTIVE

Andrei MULIC, Prof., PhD
Moldova State University
E-mail: andrei.mulic@usm.md
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6207-1216

Maria PAPANA, PhD student
Moldova State University
E-mail: papana.maria@usm.md
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-0613-7916

Abstract

The role of sustainable public procurement in the development of cooperatives and collective well-being is a current theme in the context of international concerns related to the environment, sustainable economic development and social inclusion. Thus, sustainable public procurement by integrating economic, social and environmental criteria into national public spending, represents a powerful tool for promoting the Sustainable Development Goals.

The central objective of the study is to examine the impact of applying sustainability criteria in the public procurement process on the development of cooperatives.

Due to their community-based organizational structure and integration of sustainable development goals, cooperatives can be recognized as essential beneficiaries. Thus, sustainable public procurement can stimulate public authorities to collaborate with cooperatives on innovative projects, promoting the development of a circular economy, the creation of ergonomic jobs and social progress.

In conclusion, the article encourages the potential of sustainable public procurement to transform allocated financial resources into levers, to contribute to the sustainable development of cooperatives and ensuring social well-being.

Keywords: *sustainable public procurement, cooperatives, sustainable development, collective welfare, social responsibility*

DOI: https://doi.org/10.59642/EDR.3.2025.19
JEL: H57, O44, P13 **UDC:** 658.7

Introducere

Într-o perioadă marcată de provocări socio-economice complexe și o conștientizare tot mai vastă a importanței dezvoltării durabile, achizițiile publice transcend rolul său tradițional și devin un instrument strategic important, cu influență directă asupra dezvoltării economice și sociale la nivel național. Astfel achizițiile publice durabile reprezintă o paradigmă esențială, orientată spre optimizarea beneficiilor de mediu, economice și sociale pe termen lung.

Articolul examinează rolul achizițiilor publice durabile în susținerea și dezvoltarea cooperativelor. Aceste structuri economice se bazează pe principii democratice, solidaritate și responsabilitate comună și ocupă un rol important în realizarea dezvoltării durabile, generând bunăstarea colectivă prin coeziunea socială.

Atât cooperativele cât și achizițiile publice durabile au același punct comun și anume principiile echității sociale și economice, protecției mediului și implicării comunității. În timp ce achizițiile publice durabile stabilesc un context favorabil pentru promovarea valorilor sociale și de mediu, cooperativele oferă un model de afaceri ce reflectă aceste principii și poate contribui la dezvoltarea durabilă și echitabilă a societății.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual

La nivel global, interesul pentru achizițiile publice durabile a crescut semnificativ în ultimul deceniu, în special în contextual angajamentelor asumate în conformitate cu Agenda 2030.

Cercetările actuale evidențiază potențialul achizițiilor publice durabile nu doar în promovarea unei economii circulare, dar și în atingerea unor obiective sociale, precum reducerea ratei șomajului, promovarea incluziunii și egalității.

Concomitent, economia social, în mod particular cooperativele, au început să fie menționate tot mai des în cadrul cercetărilor privind dezvoltarea durabilă. Cooperativele sunt definite ca forme de organizare economice, orientate spre binele comunității și cu o capacitate mare de a răspunde nevoilor comunității locale și de a reinvesti valoarea obținută în beneficiul memebrilor și al colectivității.

Cu toate acestea, ceretările existente la momentul actual, tratează parțial și fragmentar intersecția dintre achizițiile publice durabile și sectorul cooperative.

În Republica Moldova, această problem rămâne insuficient exporată în literature academică. Cu toate acestea, strategiile naționale recente fac referire la economia socială și achizițiile publice durabile, există totuși o nișă mai puțin explorată care vizează relația dintre aceste două domenii. De asemenea se remarcă o lipsă de instrumente de sprijin, atât pentru autoritățile contractante, cât și pentru cooperativele interesate să participle în cadrul procedurilor de achiziții publice.

Astfel, subiectul cercetării este unul actual și de mare relevanță. Articolul dat își propune să contribuie la dezvoltarea cunoașterii fundamentelor teoretice în domeniul, prin analiza punctelor de convergență dintre principiile achizițiilor publice durabile și cele ale cooperativelor, precum și promovarea acestui parteneriat în dezvoltarea bunăstării colective.

Metode și materiale

Prezenta cercetare explorează rolul achizițiilor publice durabile în dezvoltarea cooperativelor și a bunăstării colective, adoptând o abordare metodologică mixtă, care combină

analiza cantitativă cu cea calitativă. Obiectivul principal a fost identificarea mecanismelor prin care integrarea criteriilor de sustenabilitate în procesul de achiziții publice poate stimula creșterea și reziliența economică a cooperativelor, contribuind concomitent la Obiectivele Dezvoltării Durabile.

În cadrul cercetării a fost realizată o revizuire sistematică a literaturii de specialitate relevantă, care include analiza articolelor științifice din domeniul achizițiilor publice, economiei sociale, dezvoltării durabile și rapoarte ale instituțiilor internaționale și naționale.

Această etapă a contribuit la identificarea cadrului conceptual și al relațiilor dintre achizițiile publice durabile, principiile cooperatiste și obiectivele de dezvoltare comunitară.

Datele colectate au fost analizate utilizând o abordare tematică și comparativă. Cercetările tematice au identificat conceptele cheie și relațiile între achizițiile publice durabile, cooperative și bunăstarea socială. Analiza comparativă a fost aplicată pentru a identifica asemănările și diferențele în abordările adoptate și rezultatul obținut. Această comparație a permis formularea concluziilor și identificarea factorilor critici de succes.

Rezultate obținute și discuții

Potrivit proiecțiilor Departamentului pentru Afaceri Economice și Sociale al Națiunilor Unite (UN DESA), populația globală va atinge un vârf de 10,4 miliarde în anul 2080, după o creștere estimată la 8,5 miliarde până în 2030 și 9,7 miliarde până în 2050 [8]. Această creștere demografică va genera o cerere globală în continuă expansiune. Totuși impactele negative ale acestei cereri sunt deja evidente în numeroase țări în curs de dezvoltare. Ca urmare, introducerea reglementărilor care impun criterii de durabilitate, eficiență și transparență în cadrul procesului de achiziții, este o măsură stringentă, pentru a diminua efectele adverse asupra dezvoltării globale.

Literatura de specialitate reflecă un interes major față de modul în care sustenabilitatea afacerilor și conduita responsabilă, pot servi drept cadru de management, pentru a stimula avantajul competititv și dezvoltarea organizațională. Unul dintre pionerii acestei abordări este conceptul „Triplul rezultat” al lui John Elkington (1994) [1; p.17]. Acesta a fost printre primele modele care a integrat principiile de mediu, sociale și de guvernanță în practicile de management, bazându-se pe trei piloni fundamentali: oamenii, planeta și profitul. Conform viziunii lui John Elkington, întreprinderile care se concentrează exclusive pe rezultatul financiar, riscă să ignore consecințele sociale și de mediu, subestimând astfel costul real al achizițiilor.

Într-o abordare alternativă, Porter și Kramer (2011) propun integrarea extremităților sociale și de mediu, printr-un concept numit „ecosistem de valoare comună”. Această abordarea promovează competitivitatea prin modelele de afaceri care includ soluționarea problemelor locale, ca element central al strategiei corporative. Conform autorilor, întreprinderile și comunitățile pot genera valoare comună atunci când strategiile manageriale și structura operațională sunt concepute în concordanță cu prioritățile societății [4].

Aceste perspective manageriale pot constitui un reper esențial pentru cooperative, susținându-le în procesul de dezvoltare și implementare a sitemului de achiziții durabile. Prin alinierea obiectivelor economice, cu necesitățile societății și cu imperativele de mediu, cooperativele pot contribui la promovarea unui model de dezvoltare durabilă și incluzivă.

O definiție larg acceptată a achizițiilor publice durabile, a fost dezvoltată în anii 2000, de către un grup de lucru al ONU, sub egida Procesului Marrakech pentru Consum și Producție Durabile, stipulează că „achizițiile publice durabile reprezintă un proces prin care organizațiile își

satisfac necesarul de bunuri, lucrări și servicii.” Scopul este de a obține cea mai bună valoare pentru bani pe termen lung, generând în același timp bneficii pentru organizație, societate și economie, și minimizând efectul negative aspura mediului [2; p. 6].

Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, definește achizițiile publice durabile ca modalitatea prin care organizațiile procură bunuri, servicii și lucrări, asigurându-se că obțin cea mai bună valoare pe termen lung, în timp ce contribuie de dezvoltarea durabilă. Acest proces aduce beneficii societății și mediului, indiferent de moment sau locație [3; p. 1].

Conform International Cooperative Alliance, cooperativele sunt definite ca „o asociație autonomă de persoane unite în mod voluntar pentru a-și satisface nevoile și aspirațiile economice, sociale și culturale comune, prin intermediul unei întreprinderi deținute în comun și administrate democratic” [5].

Cooperativele reprezintă o component esențială a economiei mondiale, având un impact semnificativ asupra ocupării foței de muncă. În baza datelor actuale, aporape 10% din populația globală, își asigură traiul direct sau indirect, prin intermediul acestora.

Acestea pot fi considerate întreprinderi durabile, deoarece sunt bazate pe principii de echitate, democrație, solidaritate, egalitate și responsabilitate și prin promovarea achizițiilor publice durabile se poate alinia direct cu ODD. Deoarece achizițiile publice reprezintă cea mai mare piață la nivel internațional, având o valoare de circa 13 trilioane de dolari anual, în medie 10-20% din PIB-ul multor țări și sunt un pilon puternic pentru atingerea ODD-urilor”. Țintele ODD care reflectă legătura directă a acestora este 12.7 „Promovarea unor practici de achiziții publice sustenabile, în conformitate cu politicile și prioritățile naționale” și 16.6 „Dezvoltarea unor instituții eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile”.

Tabelul 1. Contribuția cooperativelor și achizițiilor publice durabile la cele trei dimensiuni ale Dezvoltării Durabile

Dimensiunea economică	Dimensiunea socială	Dimensiunea de meniu
ODD 8 „Muncă decentă și creștere economică”, APd pot contribui la crearea locurilor de muncă ergonomice și salarii juste, în special prin susținerea cooperativelor. La rândul său cooperativele sunt angajatori importanți la nivel global, oferind peste 280 milioane de locuri de muncă stabile.	***ODD 1 „Fără sărăcie”, ODD2 „Zero foame”*** prin susținerea producătorilor locali și a cooperativelor APd poate contribui la reducerea sărăciei și la securitatea alimentară;	***ODD6 „Apă curată și igienă”*** achiziționarea de echipamente și servicii care utilizează eficient apa și reduc poluarea.
ODD 9 „Industrie, inovație și infrastructură”, prin cerințele de inovare și sustenabilitate în infrastructură, APd pot stimula investițiile în tehnologii durabile, sprijinul pentru industrii verzi și tehnologii emergente.	***ODD 3 „Sănătate și stare de bine”,*** acțiune directă prin achiziționarea și oferirea medicamentelor, servicii de sănătate sau echipamente medicale conform standardelor etice și de mediu.	***ODD 7 „Energie accesibilă și curată”*** achiziția energiei din surse regenerabile, promovarea eficienței energetice, reducerea consumului de energie, încurajarea inovației în domeniul energiei.

ODD 17 „Parteneriate pentru obiective”, consolidarea capacității instituționale, alinierea politicilor publice, cooperarea și transferul de practici eficiente.	***ODD 4 „Educație de calitate”*** Asigurarea transportului școlar gratuit și ecologic, construirea și dotarea sălilor cu rechizite sustenabile.	***ODD 11 „Orașe și comunități durabile”*** promovarea transportului public durabil, construcții verzi și spații publice durabile.
	ODD 5 „Egalitate de gen” acces echilibrat la oportunitățile economice, promovarea participării femeilor în afaceri, cerințe privind echitatea de gen la locul de muncă.	***ODD 12 „Consum și producție responsabile”*** stimularea cererii pentru produse și servicii durabile, promovarea economiei circulare și educarea consumatorilor privind impactul deciziilor lor.
	ODD 10 „Inegalități reduse” condiționalități sociale în contracte, susținerea grupurilor vulnerabile, oportunități egale.	***ODD 13 „Acțiune asupra climei”*** reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, prin selectarea serviciilor și produselor cu amprenta de carbon scăzută, monitorizarea emisiilor CO2.
	ODD 16 „Pace, justiție și instituții puternice” APd transparente și responsabile contribuie la o bună guvernanță, la reducerea corupției și birocrației.	***ODD 14 „Viața sub apă”, ODD 15 „Viața pe pământ”*** achiziționarea bunurilor, lucrărilor sau serviciilor care nu afectează biodiversitatea.

Sursa: Elaborat de autori în baza sursei [7]

În baza tabelului de mai sus deducem ca achizițiile publice durabile nu sunt doar un simplu proces, prin integrarea criteriilor de mediu, economici și sociali, ele devin un instrument transversal prin intermediul cărora cooperativele pot contribui semnificativ la realizarea ODD prevăzute în Agenda 2030 [3], transformând resursele publice în investiții strategice pentru dezvoltarea durabilă.

International Labour Organization (ILO) a notat că cooperativele au un rol esențial în generarea locurilor de muncă, valorificarea resurselor disponibile, atragerea investițiilor și susținerea economiei, încurajând totodată implicarea activă al oamenilor în progresul economic și social [6].

Consolidarea acestui parteneriat strategic între achizițiile publice durabile și cooperative poate fi valorificat, pentru a încuraja autoritățile publice să prioritizeze cooperativele în achizițiile lor, prin aplicarea măsurilor speciale precum: lotizarea contractelor, clauze sociale, sau rezervarea procedurilor pentru actori ai economiei sociale, în conformitate cu Directiva 2014/24/UE. Acest fapt va permite o transformare reală a sistemului economic, devenind mai echilibrat, sustenabil și centrat pe oameni.

În urma cercetărilor realizate se remarcă o convergență evidentă între cele două paradigme:

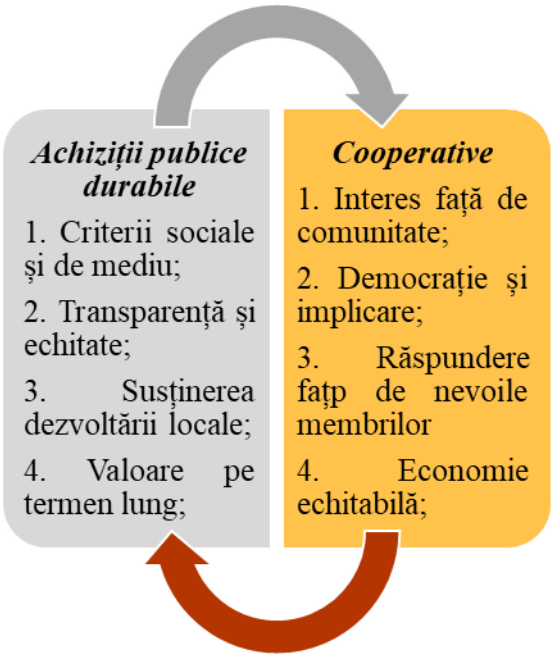

Figura 1. Convergența achiziții publice durabile- cooperativele

Sursa: Elaborat de autori în baza literaturii studiate

Pentru a integra cooperativele în lanțul valori al achizițiilor publice, sunt necesare următoarele etape:

- Adaptarea cadrului legal de achiziții pentru a permite includerea criteriilor sociale și de mediu, în conformitate cu cadrul european;
- Promovarea măsurilor de rezervare a contractelor pentru cooperative, în special cele din domeniul serviciilor sociale, educație, agricultură și reciclare;
- Profesionalizarea funcționarilor publici și a membrilor cooperativelor, pentru a înțelege și a utiliza oportunitățile oferite de achizițiile durabile;
- Crearea unor platforme digitale, de dialog, între autoritățile publice și sectorul cooperativ, pentru identificarea nevoilor și adaptarea procedurilor necesare.

Importanța achizițiilor publice durabile în dezvoltarea cooperativelor și a bunăstării colective, poate fi argumentă prin mai multe perspective (Fig. 2).

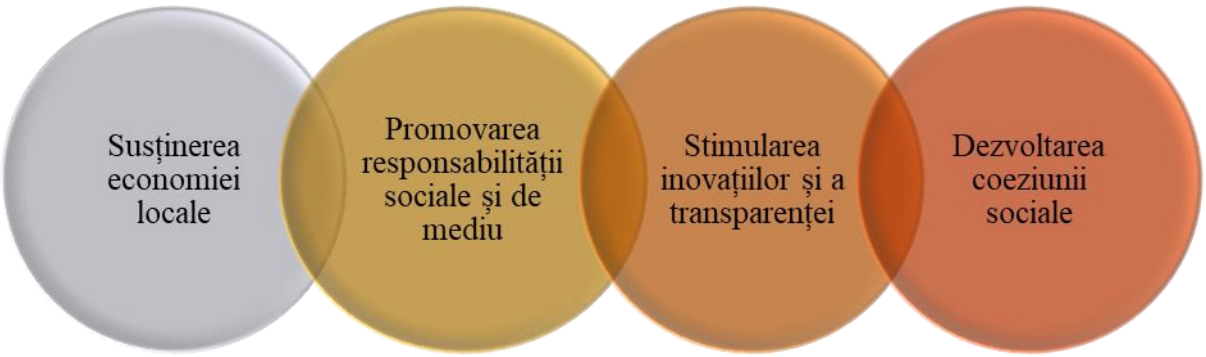

Figura 2. Rolul achizițiilor publice durabile în dezvoltarea cooperativelor

Sursa: Elaborat de autori în baza literaturii studiate

Un prim argument în susținerea acestei idei este determinat de *susținerea economiei locale*. Achizițiile publice durabile încurajează autoritățile contractante să ia în considerație impactul social și de mediu al bunurilor și serviciilor aprovizionate. Prin susținerea achizițiilor publice durabile, se deschid noi oportunități pentru cooperative, astfel acestea pot oferi produse inovatoare, adaptate nevoilor societății, stimulând astfel creșterea economică și crearea locurilor de muncă.

La rândul său cooperativele, în special cele din domeniul agricol, energiei regenerabile și cele din sfera socială, sunt după natura sa orientate spre durabilitate și pot deveni furnizori în cadrul sistemului de achiziții publice durabile.

Din alt punct de vedere achizițiile publice durabile pot contribui la *promovarea responsabilității sociale și de mediu,* prin crearea locurilor de muncă durabile și reducerea șomajului, inclusiv angajarea persoanelor din grupuri vulnerabile și susținerea egalității. Prin integrarea criteriilor sociale se conturează o viziune integratoare a dezvoltării economice, în care statul, economia socială și societatea, colaborează pentru realizarea obiectivelor comune, durabile și echitabile.

Stimularea inovațiilor și a transparenței, prin dezvoltarea tehnologiilor noi care abordează provocările sociale și de mediu, cooperativele devin parteneri valoroși ai acestui proces. Datorită proximității lor cu comunitatea, cooperativele au capacitatea de a crea soluții personalizate, care întrunesc nevoile speciale, astfel obțin eficiență și transparență, comparativ cu abordările generice.

Prin stimularea colaborării la nivel național și internațional, cooperativele pot forma parteneriate pentru inovație și schimb de bune practici. De-asemenea prin promovarea parteneriatelor public-cooperatiste, se contribuie la crearea proiectelor comune la nivel național. Domeniile vizate sunt: digitalizarea serviciilor, infrastructura locală, agricultura durabilă, reciclare și energie regenerabilă.

Dezvoltarea coeziunii sociale, este în legătură directă cu activitatea economică a cooperativelor. Atunci când cooperativele prosperă, întreaga societate beneficiază, deoarece profiturile sunt adesea investite local, formând un ciclu integru de dezvoltare. În acest sens achizițiile publice durabile pot condiționa procurarea de bunuri, servicii și lucrări durabile pentru a satisface nevoile comunității, de la furnizori locali, inclusiv cooperativele.

Includerea criteriilor de mediu în caietul de sarcini, precum utilizarea de materiale regenerabile, reducerea emisiilor de CO2, ambalaje ecologice etc. statul stimulează tranziția cooperativelor către modele prietenoase mediului. Astfel achizițiile publice durabile contribuie la realizarea ODD privind combaterea schimbărilor climatice.

Deși beneficiile sunt evidente, în cadrul cercetării s-au identificat și bariere semnificative care limitează participarea deplină a cooperativelor la procesele de achiziții publice.

Printre acestea putem menționa:

- Capacitatea administrativă limitată, cooperativele pot confrunta dificultăți în respectarea și înțelegerea cerințelor complexe ale documentației;
- Lipsa expertizei autorităților contractante în definirea justă a criteriilor de durabilitate;
- Gradul redus de informare a cooperativei cu privire la oportunitățile sistemului de achiziții publice;
- Bariere financiare semnificative pentru cooperative;
- Dimensiunea contractelor, uneori contractele publice sunt de o amploare prea mare pentru capacitatea de producție a cooperativelor;
- Birocrația excesivă și lipsa unor instrumente de sprijin pentru entitățile mici.

Provocările menționate, sugerează faptul, că pentru a majora potențialul achizițiilor publice durabile, în susținerea cooperativelor, este necesar de creat mecanisme de susținere. Astfel, pentru a optimiza rolul achizițiilor publice durabile în dezvoltarea cooperativelor și bunăstării sociale, în baza rezultatelor anterioare, se pot formula mai multe recomandări.

Printre acestea putem enumera: simplificarea procesului, schimb de experiență și instruire, prin promovarea parteneriatului, elaborarea de ghiduri și instrumente practice, fragmentarea contractelor pe loturi mai mici, pentru a crește accesibilitatea cooperativelor, suport tehnic pentru elaborarea ofertelor și programe de pre-finanțare sau garanții. O altă recomandare importantă este monitorizarea rezultatului prin stabilirea unor indicatori clari de măsurare a impactului achizițiilor publice durabile asupra dezvoltării cooperativelor și a bunăstării colective, asigurând o îmbunătățire continuă a politicilor.

Concluzii

În concluzie, achizițiile publice durabile și cooperative înregistrează o viziune comună asupra dezvoltării: una bazată pe responsabilitate, egalitate și durabilitate. Achizițiile publice durabile nu se limitează doar la un proces administrativ, dar constituie un instrument de politică publică cu valoare semnificativă. Odată cu orientarea resurselor publice către cooperative, statul poate facilita dezvoltarea durabilă, promovând coeziunea socială și protejarea mediului ambiant. Într-o societate orientată spre câștiguri rapide, promovarea modelelor bazate pe transparență, responsabilitate și echitate devine crucială pentru dezvoltarea unei economii sustenabile. Astfel achizițiile publice durabile devin un pilon de democratizare economică, care fixează bunăstarea colectivă în detrimentul intereselor personale.

Existența unui management eficient și a unor structuri funcționale reprezintă factori critici pentru asigurarea sustenabilității și a succesului pe termen lung a unei cooperative, influențând direct capacitatea acesteia de a integra un sistem de achiziții durabile.

Dezvoltarea cunoștințelor și consolidarea gradului de conștientizare a managerilor, angajaților și membrilor cooperativelor în ceia ce privește importanța criteriilor de durabilitate în procesul de achiziții, reprezintă un element esențial în promovarea ODD.

În contextul actual, marcat de necesitatea armonizării progresului economic cu responsabilitatea socială și de mediu, achizițiile publice durabile devin un vector prin care dezvoltarea economică poate fi orientată către satisfacerea intereselor colective ale societății. Astfel diseminarea informațiilor privind cerințele de sustenabilitate socială și de mediu joacă ub rol important, contribuind la creșterea nivelului de conștientizare și implicare în rândul membrilor cooperativelor. Acest fapt poate stimula interesul părților implicate de a se alinia noilor standarde și așteptări ale societății, răspunzând astfel cerințelor tot mai stringente ale piețelor și politicilor publice orientate spre dezvoltare durabilă.

Referințe

1. John Elkington, Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business, New Society Publishers, 1998, ISBN: 0865713928, p.17.
2. Swiss Confederation Federal Office for the Environment (2011), 'Marrakech Task Force on Sustainable Public Procurement Led by Switzerland: Activity Report May 2011', p. 6
3. United Nations Environment Programme (2017), 2017 Global Review of Sustainable Public Procurement, p. 1

4. Michael Porter and Mark Kramer, Harvard Business Review, Business and society, Article "The ecosystem of Shared Value" 2011
5. International Cooperative Alliance, What is a cooperative? available: https://ica.coop/en/cooperatives/what-is-a-cooperative
6. The International Labour Organization (ILO), Cooperatives, available: https://www.ilo.org/topics/cooperatives
7. United Nations Moldova, Sustainable Development Goals in Moldova, available: https://moldova.un.org/ro/sdgs
8. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA), Population Division, 2022, available: https://www.un.org/en/desa